

BUITENKUNST Joke de Wolf bekijkt deze zomer beelden in de openbare ruimte. Aflevering 1: de landschapskunst in Flevoland. De populieren van Marinus Boezem zijn op hun hoogtepunt.

tekst en foto's **Joke de Wolf**

Flevoland is ervoor gemaakt

Populieren van 'De Groene Kathedraal'.

'Polderland Garden of Love and Fire'.

'De Groene Kathedraal'. FOTO ANP

'Sea Level'.

'Sea Level'.

LAND
SCHAPS
KUNST

Voor schilderijen of galerijen hoeft je niet naar Flevoland. Historisch erfgoed is er nog niet, het enige kunstmuseum dát er was, De Paviljoens in Almere, nota bene een prachtig museum met spannende programmering, sloot in 2013. Maar in de Flevolandse buitenlucht schijnt wel opmerkelijk veel kunst te zien. Land art, om precies te zijn. Daarom ben ik in Zeewolde-Zuid, in een rustige nieuwbouwwijk. De straten heten er Reeënspoor en Egelpad. En ergens achter het Vossenpad moet een landschapskunstwerk van Richard Serra liggen.

Landschapskunst ontstond in de Verenigde Staten, het land van de eindeloze zandvlaktes, rotsen, wilde natuur en leegte. Land-artpioniers als Robert Smithson en Robert Morris hadden eind jaren zestig genoeg van de hebberigheid en de in zichzelf gekeerdheid van de museumwereld. Ze wilden met grote of kleine gebaren, zandhopen, kuilen en bliksem aantrekkende stalen palen iets toevoegen aan het landschap voor een persoonlijke, onvoorspelbare ervaring van de natuurlijke omgeving.

In de VS moet je soms honderden kilometers rijden om één werk te ervaren, 'zien' is het woord niet. Toen Flevoland bijna klaar was, in de jaren tachtig, ontstond het plan ook hier land-

schapskunst neer te zetten. Voor het bestuur, de ingenieurs van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, de Rijk, waren die ingrepen peuleschillen vergeleken met de reuzenklus die ze net hadden geklaard. Het mooie is: landschapskunst in het polderland is bijna dubbelop. Het gebruikt middelen die in onze delta al eeuwen noodzakelijk waren: een dijk om het land te omarmen, een sloot om het water af te voeren. En de afstanden zijn een stuk kleiner dan in de VS, alleen al in Flevoland liggen zeven landartkunstwerken, allemaal gratis te bezoeken.

Zeeniveau

Ik rij verder de wijk in, naast me een glooiing, gras, bomen. Vanaf de weg kijk je neer op grasland, een wandelpad langs een sloot, mensen die joggen, honden uitlaten. Links, aan de overkant van het water, komt een muurtje uit een dijkachtige verhoging, het valt nauwelijks op. Aan mijn rechterhand eenzelfde muurtje, tot bijna aan de rand van de sloot. Die muurtjes, beide tweehonderd meter lang, zijn het kunstwerk 'Sea Level' dat Richard Serra ontwierp in 1989. Het muurtje volgt precies de hoogte die de zee zou hebben als hij niet zou zijn weggepompt. De Rijk betaalde in 1995 voor het kunstwerk, zijn taak zat erop en dit was een passend afscheidscadeau.

Pas als ik uitstap en beneden langs het muurtje loop, merk ik hoe hoog die bovenrand is: ik waan me op de zeebodem, drie meter onder zeeniveau. Zon-

De land art was voor de ingenieurs in Flevoland een peuleschil

der special effects. Ook de woonwijk lijkt minder saai, zo met de voeten in het water. Wonderlijk dat zo'n simpele en bescheiden ingreep als een muurtje zo'n uitwerking kan hebben.

Ik hoop op meer van zulke sensaties. 'Polderland garden of love and fire' van Daniel Libeskind uit 1997 klinkt veelbelovend. Vorig jaar is het opgeknapt, het ligt op een open plek in de bossen aan de zuidkant van Almere. Het kunstwerk is op papier ingewikkeld, met lijnen uit Salamanca, Berlijn en Almere, en een gedicht over de vlam der liefde. Erop af dus. Je moet een bruggetje over, op een stuk grind staan aluminium platen rechtop. Het toelichtingsbordje heeft het over 'een kruispunt waar uiteenlopende ideeën, verhalen en gebeurtenissen kunnen samenkomen'.

Vandaag gebeurt er, afgezien van het komen en gaan van een dure sportauto, weinig. De kunst voelt geforceerd en vergezocht, kil. Pas later begrijp ik dat de slootjes en de grijze strook door Libeskind zelf zijn aangebracht. Dat is het lastige met land art in de polder: je moet scherp kijken om de kunst van de omgeving te onderscheiden. Zo kijk je later anders naar een kunstloze polder.

Het derde land-artwerk in deze zuidpunt van de provincie is opnieuw groots in alle eenvoud. Vanaf de Waterlandweg, de provinciale weg tussen Almere en Zeewolde, lijkt de Groene Kathedraal gewoon een bosje aangeplante populieren. Een briefje op het informatiebord waarschuwt voor een nestende buizerd die onvoorspelbaar ge-

drag kan vertonen, alsof de vogels ook in het land-artcomplot zitten. Een pad leidt via een bos naar de weide met de kathedraal van Marinus Boezem.

Reims

Boezem was al land-artkunstenaar voordat de term bestond, in 1960 zette hij stoeltjes op een dijk bij Asperen om mensen buiten het museum het landschap als kunst te laten ervaren. Hier in Flevoland plantte hij in 1987 op uitnodiging van de ingenieurs van de Rijk 178 jonge populieren, kleine sprietjes, zo is te zien op een foto bij het informatiebord.

Hij deed dat volgens het grondpatroon van de gotische kathedraal van Reims, 'een hoogtepunt van door de mens geconstrueerde ruimte' in de ogen van Boezem. De boompjes van 1987 zijn inmiddels reuzen op hún hoogtepunt, naar verwachting van de kunstenaar zullen de bomen vanaf nu langzaam afsterven.

Een magisch werk, zo betoverend als nu wordt het nooit meer, denk ik, maar voor de zekerheid wil ik terugkomen. De bomen ruisen, boven de boomtoppen knalt een strakblauwe lucht en achter het altaar schemert in de verte een bushokje. De buizerd houdt zich rustig. In het bos ernaast heeft Boezem een open plek gemaakt in de vorm van de kathedraal. Voor later, als van het oorspronkelijke werk niets meer over is dan een herinnering.

Meer informatie op landartflevoland.nl